

Asia: VN/22448/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi valtiokonttorista annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Tietojen luovuttaminen

Valtiokonttoria koskevan lakiesityksen 2 c §: ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä säädettäisiin muiden viranomaisten velvollisuudesta luovuttaa maksutta ja salassapitosäännösten estämättä Valtiokonttorille tietoja. Aiemmin pykälässä säädettiin Valtiokonttorin oikeudesta saada muilta tietoja. Pykälässä tulisi edelleen säätää Valtiokonttorin oikeudesta saada tietoja. Poikkeuksena ovat tilanteet, joissa on kyse tietojen automaattisesta luovutuksesta, kuten esimerkiksi tulorekisteriin tulevien tietojen tallettamisesta palkkoja ym. maksettaessa.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut erityisesti arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyn sallimisen koskevan yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä (PeVL 37/2013 vp, s. 2/1). Valiokunnan käytännön mukaan arkaluonteisten tietojen käsittely on rajattava täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään (PeVL 3/2017 vp, s. 5). Valiokunta on antanut merkitystä luovutettavien tietojen luonteelle arkaluonteisina tietoina myös arvioidessaan tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevan sääntelyn kattavuutta, täsmällisyyttä ja sisältöä (PeVL 14/2018 vp, s. 5). Nyt tarkasteltavan

luonnoksen ehdotetussa 2 d §:ssä tietojen luovuttamista ei ole sidottu välttämättömyyskriteeriin vaan tietojensaantioikeus on hyvin avoin. Useassa alakohdassa on lueteltu tiettyjä tietoja, mutta lisätty luettelon perään myös ”tiedot muista tarpeellisista seikoista” taikka esimerkiksi ”hallussa olevat asiakirjat ja tiedot”. Ellei välttämättömyyskriteeriä lisätä, tulisi olennaisesti tarkentaa sitä, mitkä kaikki tiedot Valtiokonttorilla on oikeus saada.

Perustuslakivaliokunta ei toisaalta ole pitänyt hyvin väljiä ja yksilöimättömiä tietojensaantioikeuksia perustuslain kannalta mahdollisina edes silloin, kun ne on sidottu välttämättömyyskriteeriin (PeVL 59/2010 vp, s. 4).

Totean yleisesti muutoinkin, että pidän poikkeuksellisenä sääntelyratkaisuna sitä, että tietojensaantioikeudet on koottu virastoa koskevaan lakiin.

Ulkopuoliset asiantuntijat (4 b §)

esityksen 4 b § 1 momentin mukaan Valtiokonttori voisi käyttää ulkopuolisia asiantuntijoita ja tehdä hallintolain 3 §:ssä tarkoitettuja hallintosopimuksia viranomaisten, yhteisöjen ja yksityisten henkilöiden kanssa toimialaansa kuuluvien yksittäisten asiantuntijatehtävien suorittamisesta viraston lukuun.

esityksessä jää epäselväksi, onko tällä säännöksellä tarkoitettu antaa perustuslain 124 §:n tarkoittama julkinen hallintotehtävä ulkopuoliselle taholle. Jos Valtiokonttori käyttää tukipalvelunluonteisesti asiantuntijoita, ei tästä tarvitse säätää. Jos Valtiokonttori aikoo taas antaa itsenäisesti ulkopuolisen tahon suoritettavaksi Valtiokonttorin vastuulle kuuluvia hallintotehtäviä, täytyy tästä säätää olennaisesti tarkemmin. Tällöin tulee säätää tarkasti siitä, mitä tehtäviä on tarkoitus antaa kyseisille asiantuntijoille - esimerkiksi lainojen tarkastuksia hyväksytyille tilintarkastajille.

Perustuslain 124 §:ssä ja sen tulkintakäytännössä suhtaudutaan varauksellisesti edelleen

delegointiin eli että viranomainen voisi harkinnallaan ulkoistaa tehtäviään yksityiselle. Laissa voidaan toki yksilöidä tehtävät, jotka voidaan antaa ulkopuolisille. Viranomaisten julkista valtaa sisältävistä tehtävistä tulee säätää lailla, eikä viranomainen voi sopimuksella siirtää näitä tehtäviä toiselle viranomaiselle. Muista kuin julkista valtaa sisältävistä tehtävistä voidaan säätää perustuslain 119 §:n perusteella valtioneuvoston asetuksella mutta ei hallintosopimuksilla.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että ulkopuolisten asiantuntijoiden kutumisesta, heitä koskevista vaatimuksista ja heidän velvollisuuksistaan sekä oikeudestaan saada palkkio voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella.

Totean, että yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on perustuslain 80 §:n mukaan säädettävä lailla. Yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on kyse myös esimerkiksi silloin, kun säädetään oikeudesta tietyn suuruiseen korvaukseen (ks. esim. lainkirjoittajan opas ”Yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteet”).

Myös säätämisyjärjestysperustelut etenkin ehdotetun 4 b §:n osalta ovat puutteelliset.

Kostama Outi
Oikeuskanslerinvirasto - oikeuskansleri